

Littafin Daniyel - Lamba Arba'in da Takwas

Bayyana Annabci: Muhimmancin Wahayin Habakkuk, Alluna Biyu, da Asirin "Na Kullum" a Fassarar Littafi Mai Tsarki

Jeff Pippenger

2024-01-12

Karuwa ta ilimi wadda hangen kogin Ulai ya wakilta ita ce abin da a farshe aka rubuta a kan alluna biyun Habakkuk.

“Cikin annabce-annabcen da suka dauka suna nuni ga lokacin zuwan Almasihu na biyu akwai koyarwa da aka daidaita musamman da yanayin rashin tabbas da dokin jira da suke ciki, tana kuma karfafa su su yi jira da hakuri cikin bangaskiya cewa abin da a wannan lokaci yake duhu ga fahimtarsu za a bayyana shi sarai a lokacin da ya dace.

“Cikin wadannan annabce-annabce kuwa har da na Habakkuk 2:1–4: ‘Zan tsaya a kan matsayina na tsaro, in sa kaina a kan hasumiya, in yi jira domin in ga abin da Zai fada mini, da kuma abin da zan amsa sa’ad da aka tsauta mini. Sai Ubangiji ya amsa mini, ya ce, Ka rubuta wahayin, ka bayyana shi sarai a kan alluna, domin mai karantawa ya iya gudu da shi. Gama wahayin har yanzu na kayyadadden lokaci ne, amma a farshe zai yi magana, ba kuwa zai yi karya ba: ko da ya jinkirta, ka jira shi; gama lalle zai zo, ba zai yi jinkiri ba. Ga shi, ransa wanda ya kumbura ba madaidaiciya ba ce a cikinsa: amma adali zai rayu ta wurin bangaskiyarsa.’”

Tun a farkon shekara ta 1842, umurnin da aka bayar a cikin wannan annabcin cewa a “rubuta wahayin, a kuma bayyana shi sarai a kan alluna, domin mai karantawa ya gudu,” ya sa Charles Fitch ya shirya jadawalin annabci don kwatanta wahayi na Daniyel da na Ru’ya ta Yohanna. An dauki buga wannan jadawali a matsayin cikas umurnin da aka ba Habakkuk. Amma a wancan lokaci, babu wanda ya lura cewa a cikin wannan annabci daya an gabatar da wani jinkiri da zai zama kamar ya bayyana a cikas wahayin—wani lokaci na jira. Bayan bakin cikin da aka samu, wannan nassi ya bayyana da matuƙar muhimmanci: “Gama wahayin har yanzu na kayyadadden lokaci ne, amma a farshe zai yi magana, ba kuwa zai yi karya ba: ko da ya yi jinkiri, ka jira shi; domin lalle zai zo, ba zai kara jinkiri ba.... Mai adalci zai rayu ta wurin bangaskiyarsa.” The Great Controversy, 391, 392.

Alluna biyu na Habakkuk, a ma’anar annabci, shaidu biyu ne. Bisa ga Littafi Mai Tsarki, dole ne a haɗa shaidu biyu tare domin a tabbatar da gaskiya.

Amma idan bai saurare ka ba, sai ka tafi tare da mutum ɗaya ko biyu kuma, domin a bakin shaidu biyu ko uku kowace magana ta tabbata. Matiyu 18:16.

Sa’ad da aka dora alluna biyu na Habakkuk (taswirorin majagaba na 1843 da 1850) ɗaya a kan ɗaya, suna tabbatar da gaskiyar da ta kasance jauhari a mafarkin Miller. Kuskuren 1843, wanda aka wakilta a kan allo na farko, sa’ad da aka dora shi a kan allo na biyu, yana kafa lokacin jinkirin wahayin. Miller (mai tsaro na alama na wannan tarihin) ya yi tambaya game da abin da zai fada a

lokacin muhawarar tarihinsa.

Zan tsaya a kan matsar gadina, in kuma kafa kaina a kan hasumiya, zan yi tsaro domin in ga abin da zai fada mini, da kuma abin da zan amsa sa'ad da aka tsauta mini. Habakkuk 2:1.

Ubangiji ya umarci Miller ya rubuta wahayin, kuma a cikin mafarkinsa ya ajiye akwatin da ya kunshi wahayin a kan tebur a tsakiyar dakinsa.

Sai Ubangiji ya amsa mini, ya ce, Ka rubuta wahayin, ka kuma bayyana shi sarai a kan alluna, domin mai karanta shi ya yi gudu. Habakkuk 2:2.

Sai teburorin suka bayyana lokacin jinkiri da kuma rashin cikas bege na farko.

Gama wahayin har yanzu yana domin kayyadadden lokaci ne, amma a karshe zai yi magana, ba kuwa zai yi karya ba: ko da ya jinkirta, ka jira shi; gama lalle zai zo, ba zai kara jinkiri ba. Habakkuk 2:3.

Sa'an nan an wakiltar tsarin gwaji mai mata kai uku da karuwar ilimi ta haifar (lu'ulu'un Miller).

Ga shi, ranka wanda ya kumbura ba madaidaici ba ne a cikinsa; amma mai adalci zai rayu ta wurin bangaskiyarsa. Habakkuk 2:4.

Za a bayyana rukunai biyu na masu sujada ta wurin gwajin da yake cikin sura ta goma sha biyu na littafin Daniyel.

Sai ya ce, Ka tafi, Daniyel: gama an rufe kalmomin, an kuma hatimce su har zuwa lokacin karshe. Da yawa za a tsarkake su, a mai da su farare, a kuma gwada su; amma mugaye za su aikata mugunta: kuma babu wani daga cikin mugaye da zai fahimta; amma masu hikima za su fahimta. Daniyel 12:9, 10.

Masu hikima na Daniyel su ne budurwai masu hikima na Matiyu ashirin da biyar wadanda aka barata ta wurin bangaskiya, kuma mugaye su ne budurwai marasa hikima wadanda aka daukaka cikin girman kai. A karshen mafarkin Miller, kayan ado masu daraja suna wakiltar mai a cikin misalin budurwai goma, wato sakon.

“Ana wulakanta Allah sa'ad da ba mu karbi sakonnin da yake aiko mana ba. Ta haka ne muke kin man zinariya da zai zuba cikin rayukanmu domin a isar da shi ga wadanda suke cikin duhu. Sa'ad da kiran zai zo, 'Ga ango yana zuwa; ku fito ku tarye shi,' wadanda ba su karbi mai tsarki ba, wadanda kuma ba su riƙe alherin Kristi a cikin zukatansu ba, za su gane, kamar budurwai marasa hikima, cewa ba su shirya su taryi Ubangijinsu ba. Ba su da ikon, a cikin kansu, su sami man, kuma rayuwarsu ta lalace.” Review and Herald, July 20, 1897.

Hasken lu'ulu'an Miller a kwanaki na karshe zai haskaka sau goma fiye da da, kuma duka adadin goma da haske alamu ne na gwaji. A kwanaki na karshe, kamar yadda aka wakiltar a karshen mafarkin Miller, hasken gaskiya da aka wakiltar a kan allunan Habakkuk yana haifar da sakon gwaji, wanda a cikin misalin budurwai goma aka wakiltar a matsayin sakon Kukan Tsakar Dare. Wannan tsarin gwaji maimaitawa ce ta tsarin gwajin tarihin Millerite, gama ana maimaita misalin budurwai goma daidai haruffa a kwanaki na karshe.

“Sau da yawa ana nuna mini misalin nan na budurwai goma, biyar daga cikinsu masu hikima ne, biyar kuma wawaye. Wannan misalin ya cika kuma zai ci gaba da cika har zuwa ainihin kowace magana, domin yana da aikace-aikace na musamman ga wannan lokaci, kuma, kamar sakon mala’ika na uku, ya cika kuma zai ci gaba da zama gaskiya ta yanzu har zuwa karshen zamani.” Review and Herald, 19 ga Agusta, 1890.

Goma alama ce ta gwaji, kuma a karshen kwanaki goma, Daniyel da manyan nan uku sun bayyana sun fi sauran kyau da kiba fiye da wadanda suke cin abincin Babila. Masu girman kai da aka wakilta a cikin Habakkuk, wadanda suka rayu ta wurin zato, ba bangaskiya ba, sun haɓaka halin Babila. A cikin tarihin Millerite sun zama ’ya’yan mata na Babila, kuma a cikin Habakkuk halayen annabci na papacy ne aka yi amfani da su domin a gane halin wadanda suka zaɓi kada su rayu ta wurin bangaskiya.

Duba, ransa wanda ya kumbura ba madaidaici ba ne a cikinsa: amma mai-adalci zai rayu ta wurin bangaskiyarsa. I, kuma, domin yana yin laifi ta wurin ruwan inabi, shi mutum ne mai girman kai, ba ya zaman gida; wanda yake fadada marmarinsa kamar lahira, kuma kamar mutuwa yake, ba kuwa ya taɓa koshi ba, amma yana tattara dukan al’ummai zuwa gare shi, yana kuma tara dukan mutane ga kansa: Ashe, wadannan duka ba za su dauki karin magana a kansa ba, da karin maganar ba’a a kansa, su ce, Kaiton wanda yake kara abin da ba nasa ba! har yausha? da kuma wanda yake dora wa kansa laka mai nauyi! Ashe, wadanda za su cije ka ba za su tashi farat daya ba, wadanda kuma za su razana ka ba za su farka ba, kai kuwa za ka zama ganima gare su? Domin ka washe al’ummai masu yawa, dukan ragowar mutanen za su washe ka; saboda jinin mutane, da kuma zaluncin kasa, na birni, da na dukan mazauna cikinsa. Habakkuk 2:4–8.

Tsarin gwaji da aka kawo wa budurwai na Matiyu ashirin da biyar yana haifar da wani aji na masu sujada, wadanda suka bunkasa halin sarkin arewa (fafaroma), wanda shi ne kuma ikon da ya “kwashe ganima daga al’ummai da yawa.” Ikon fafaroma ne ake ciza masa kwatsam, kamar yadda karnuka suka cinye Jezebel.

Ga abin da Ubangiji ya ce, Duba, ga wani jama’a na zuwa daga kasar arewa, kuma za a ta da wata babbar al’umma daga iyakokin duniya. Za su kama baka da maki; su masu zalunci ne, ba su da jinkai; muryarsu tana kara kamar teku; kuma suna hawa dawakai, a shirye kamar mutane domin yaki a kanki, ya ke ’yar Sihiyona. Mun ji labarinsa: hannuwanmu sun yi rauni: baƙin ciki ya kama mu, da azaba, kamar ta mace mai nakuda. Kada ki fita zuwa jeji, kada kuma ki bi hanya; gama takobin makiyi da tsoro suna ko’ina. Ya ke ’yar mutanena, ki daura tsumma, ki birgima cikin toka: ki yi makoki, kamar domin da tilo, kuka mafi daci: gama mai hallaka zai zo mana farat daya. Irmiya 6:22–26.

Rukunai biyu na Habakkuk su ne wadanda aka barata ta wurin bangaskiya, da kuma wadanda suka ci suka sha koyaswar Babila. Wadanda suke cikin kwanaki na karshe na mafarkin Miller, wadanda aka wakilta a matsayin budurwai, ko dai su bunkasa halin Kristi, ta haka su karɓi hatimin Allah, ko kuwa su bunkasa halin papacy su karɓi alamar dabbar.

“Lokaci ya yi da haske na gaskiya zai haskaka a tsakiyar duhun dabi’a. An aika sakon mala’ika na uku zuwa ga duniya, yana gargadin mutane game da karɓar alamar dabbar ko ta gunkin ta a

goshinsu ko a hannuwansu. Karɓar wannan alama yana nufin isa ga irin hukuncin da dabbar ta yi, da kuma mara wa irin ra'ayoyin nan baya, cikin hamayya kai tsaye da maganar Allah. Game da dukan waɗanda suka karɓi wannan alama, Allah ya ce, 'Shi ma zai sha ruwan inabin fushin Allah, wanda aka zuba ba tare da gaurayawa ba cikin kofon hasalarsa; kuma za a azabtar da shi da wuta da sulfur a gaban tsarkakan mala'iku, da kuma a gaban 'Dan Ragon.'”
Review and Herald, July 13, 1897.

Budurwai da suke shan ruwan inabin Babila, a karshe za su sha ruwan inabin fushin Allah. A cikin Ishaya, mashayan Ifraimu suna bayyana makantacciyar buguwarsu ta wurin juya al'amura kasa da sama, kuma wannan aiki ya kamata a dauke shi a matsayin “lakanin mai tukwane.”

Gano “na kullum” a matsayin alama ta Almasihu yana juya gaskiyar “na kullum” a kife, domin “na kullum” alama ce ta shaidan. Gano da Miller ya yi na “na kullum” a matsayin arna kai tsaye yana wakiltuwa a kan allunan Habakkuk. Binciken da Miller ya yi na sashe cikin Tassalonikawa, wanda ya ba shi damar fahimtar cewa arna ce aka “kawar,” domin a bayyana “mutumin zunubi” wanda yake zaune a cikin Haikalin Allah, shi ne babban gaskiyar da take cikin Tassalonikawa ta Biyu, sura ta biyu.

“Na ci gaba da karantawa, amma ban iya samun wani wuri dabam da aka same shi [na kullum] ba, sai a cikin Daniyel. Sai na dauki kalmomin nan [da taimakon littafin concordance] waɗanda suke da alaƙa da shi, wato, ‘kawar da;’ zai kawar da na kullum; ‘daga lokacin da za a kawar da na kullum,’ da sauransu. Na ci gaba da karantawa, kuma na yi tunanin ba zan sami wani haske game da nassin ba; a karshe na zo ga 2 Tassalonikawa 2:7, 8. ‘Gama asirin mugunta ya riga ya fara aiki; sai dai wanda yanzu yake hana zai ci gaba da hanawa, har sai an dauke shi daga hanya, sa'an nan kuwa za a bayyana wannan mugun,’ da sauransu. Kuma da na kai ga wannan nassin, Oh, yadda gaskiyar ta bayyana sarai kuma cike da daukaka! Ga shi nan! Wannan ne na kullum! To yanzu, mene ne Bulus yake nufi da ‘wanda yanzu yake hana,’ ko yake kawo cikas? Da ‘mutumin zunubi,’ da ‘mugun,’ ana nufin Papanci. To, mene ne yake hana Papanci bayyana? Ai, arna ne; to, ke nan, dole ne ‘na kullum’ ya nufi arna.”—William Miller, Second Advent Manual, shafi na 66.” Advent Review and Sabbath Herald, Janairu 6, 1853.

Ma'anar “the daily” a cikin Tassalonikawa, wadda Miller ya gano ita ce babban gaskiyar wannan nassi. Sa'ad da Bulus ya bayyana waɗanda ba sa faunar gaskiya, kuma waɗanda saboda haka za su karɓi rudi mai karfi, babu shakka yana bayyana kin gaskiya a ma'ana ta gaba daya, amma gaskiyar da aka ambata kai tsaye a cikin nassin ita ce gaskiyar cewa “the daily,” yana wakiltar Roma ta arna.

Fitilar jiki shi ne ido: saboda haka, idan idonka ya zama daya, dukkan jikinka zai cika da haske. Amma idan idonka mugun ido ne, dukkan jikinka zai cika da duhu. Saboda haka, idan hasken da yake cikinka duhu ne, wannan duhun yaya girmansa yake! Ba mai iya bauta wa iyayengiji biyu: gama ko dai zai fi dayan, ya faunaci dayan; ko kuwa zai manne wa dayan, ya rena dayan. Ba za ku iya bauta wa Allah da dukiya ba. Matiyu 6:22–24.

Akwai faunar gaskiya kadai, ko kuma kin gaskiya. Babu wata tsaka-tsaki. Rudu mai karfi da yake saukowa a kan wawaye budurwai na Matiyu ashirin da biyar ya ginu ne bisa ga kin hasken lu'ulu'un Miller da suke wakiltar gwaji na karshe. Gwaji na karshe na Isra'ila ta da shi ne gwajinta

na goma, kuma lu'ulu'un Miller suna haskakawa sau goma fiye da haka a kwanaki na karshe. Alamar kin lu'ulu'un Miller ita ce "the daily," wadda mashaya na Ifraimu suka juyar da ita kasa-zuwa-sama a tsara ta uku na Adventism. "The daily" alama ce ta shaidan ta arna. Mashayan suka shigo da jabuwar lu'ulu'u, wadda suka kawo daga Protestantism mai ridda, wadda take bayyana "the daily" a matsayin alamar Almasihu.

Fahimtar Miller game da jauharansa ta kasance iyakantacciya ne saboda tarihin da aka tashe shi a cikinsa. Da yake ya gamsu cewa Zuwan na Biyu shi ne abin annabci na gaba, raunin mutuwa na papacy a cikin 1798 zai iya wakiltar masarauta ta huɗu kuma ta karshe ta duniya kawai a cikin Daniyel biyu. Haka kuma fahimtarsa game da "na kullum" ta kasance iyakantacciya, domin shaidarsa ita ce ta wurin wahayi aka bishe shi zuwa ga wata takamaiman hanya ta nazari, wadda a cikinta ya bayyana cewa ya yi amfani da Littafi Mai Tsarkinsa, Concordance na Cruden kuma ya karanta wasu jaridu. Shawararsa ta yin nazari ta wannan hanya ta zo cikin tunaninsa ne kawai.

"A cikin shekaru goma sha biyu da na yi ina bin deism, na karanta dukan tarihohin da zan iya samu; amma yanzu na kaunaci Littafi Mai Tsarki; yana koyarwa game da Yesu! Amma har yanzu akwai sashe mai yawa na Littafi Mai Tsarki da yake duhu a gare ni. A cikin shekara ta 1818 ko 19, sa'ad da nake hira da wani aboki, wanda na kai wa ziyara, kuma wanda ya san ni ya kuma ji maganata a lokacin da nake deist, sai ya tambaye ni, cikin wata hanya mai cike da ma'ana, 'Me kake tunani game da wannan nassi, da wancan?' yana nufin tsafaffin nassosin da na saba yin kin yarda da su a lokacin da nake deist. Na fahimci abin da yake nufi, sai na amsa—Idan za ka ba ni lokaci, zan gaya maka abin da suke nufi. 'Tsawon lokaci nawa kake so?' Ban sani ba, amma zan gaya maka, na amsa, gama ba zan iya gaskata cewa Allah ya ba da wahayi wanda ba za a iya fahimta ba. Sa'an nan na kudura in yi nazarin Littafi Mai Tsarkina, ina gaskata cewa zan iya gano abin da Ruhu Mai Tsarki yake nufi. Amma da zarar na yi wannan kuduri, sai wannan tunani ya zo mini—'Idan ka sami wani sashe da ba ka iya fahimta ba, me za ka yi?' Sai wannan hanyar nazarin Littafi Mai Tsarki ta zo mini a rai:—Zan dauki kalmomin irin waɗannan sassa, in bi diddigin su cikin Littafi Mai Tsarki, in kuma gano ma'anarsu ta wannan hanya. Ina da Cruden's Concordance, wanda nake tsammani shi ne mafi kyau a duniya; saboda haka na dauki shi tare da Littafi Mai Tsarkina, na zauna a teburina, ban kuma karanta wani abu dabam ba, sai kaɗan daga jaridu, domin na kudura in san abin da Littafi Mai Tsarkina yake nufi. Apollos Hale, The Second Advent Manual, 65."

Ba a gane lu'ulu'un Miller ta hanyar tsarin nazarinsa kaɗai ba, amma kuma ta wurin wahayi kai tsaye daga Allah.

"Allah ya aiko mala'ikansa domin ya taɓa zuciyar wani manomi wanda bai gaskata Littafi Mai Tsarki ba, ya bishe shi zuwa ga binciken annabce-annabce. Mala'ikun Allah sun riƙa ziyartar wannan zaɓaɓɓe sau da yawa, domin su shiryar da tunaninsa su kuma buɗe wa fahimtarsa annabce-annabcen da a kullum suka kasance a duhu ga mutanen Allah. An ba shi farkon zaren sarkar gaskiya, kuma aka yi masa jagora ya ci gaba da bincike, mahada bayan mahada, har sai da ya dubi Maganar Allah cikin mamaki da ban-sha'awa. A can ya ga cikakkiyar sarkar gaskiya. Wannan Maganar da ya dauka marar wahayi ce yanzu ta buɗe a gaban ganinsa cikin kyawunta da daukakarta. Ya ga cewa wani sashe na Nassi yana bayyana wani, kuma idan wata aya ta rufe ga fahimtarsa, sai ya sami a wani ɓangare na Maganar abin da yake bayyana ta. Ya

dauki tsattsarkan Maganar Allah da farin ciki, tare da mafi zurfin girmamawa da tsoro mai tsarki.” Early Writings, 230.

Sa’ad da Sister White ta bayyana cewa “Allah ya aiko mala’ikansa” zuwa wurin Miller, wannan yana nuna cewa Jibra’ilu ne mala’ikan da aka aiko zuwa wurin Miller, domin “mala’ikansa” magana ce da aka kebe wa Jibra’ilu.

“Kalmomin mala’ikan nan, ‘Ni ne Jibra’ilu, wanda nake tsaye a gaban Allah,’ suna nuna cewa yana riƙe da matsayi mai girma na daraja a cikin kotunan samaniya. Sa’ad da ya zo da saƙo ga Daniyel, ya ce, ‘Babu wani da yake tare da ni a cikin waɗannan al’amura, sai Mika’ilu [Almasihu], Yarimanku.’ Daniyel 10:21. Game da Jibra’ilu, Mai Ceto ya yi magana a cikin Ru’ya ta Yohanna, yana cewa ‘Ya aiko ya kuma bayyana ta ta bakin mala’ikansa ga bawansa Yohanna.’ Ru’ya ta Yohanna 1:1.” The Desire of Ages, 99.

An aiko Jibrilu da sauran mala’iku domin su ja-goranci tunanin Miller, kuma su “bude wa fahimtarsa annabce-annabce waɗanda a dā suka kasance a boye ga mutanen Allah.” Saƙonsa bai samu ci gaba kawai ta hanyar tsarin nazarinsa ba, amma kuma ta wurin wahayi na allahntaka. Hanyar da ya yi amfani da ita wajen nazarin Littafi Mai Tsarki ma an sa ta cikin tunaninsa. Sa’ad da Allah ya kawo gaskiya cikin tunaninmu, wannan wahayi ne na allahntaka, sabanin isa ga gaskiya ta hanyar tsarin rarrabe Littafi Mai Tsarki yadda ya dace. Miller ya yi duka biyun, amma dole ne wahayi na allahntaka ya zama ɓangare na yadda Miller ya kai ga fahimtar batun “na kullum.”

Da Miller ba zai gane canjin jinsi da ke cikin Daniyel sura ta takwas, ayoyi tara zuwa goma sha biyu ba, domin abin da yake da shi kawai shi ne Littafi Mai Tsarki da kuma kundin daidaitattun kalmomi marar wani bayani game da harsunan Littafi Mai Tsarki. Ba zai ga bambanci tsakanin “sur” da “rum” ba, waɗanda duka ake fassara su da “kawar da” ko “ɗauke.” Ba zai ga bambanci tsakanin “miqdash” da “qodesh” ba, waɗanda duka ake fassara su da “wuri mai tsarki.”

Da bai ga gaskiyar kalmar “tamid” wadda ake samu sau ɗari da huɗu a cikin Littafi Mai Tsarki ba. Gaskiyar da bai iya gani ba (wadda kuma ita ce gaskiyar da ya gani), ita ce cewa, daga cikin sau ɗari da huɗu da aka yi amfani da kalmar Ibrananci “tamid” a cikin Littafi Mai Tsarki, a cikin littafin Daniyel kaɗai ne ake amfani da kalmar Ibrananci “tamid” a matsayin suna. “Tamid” ita ce kalmar Ibrananci da take nufin “na dindindin”, kuma a cikin littafin Daniyel ana fassara ta da “na kullum”.

A cikin littafin Daniyel kaɗai ne aka yi amfani da kalmar a matsayin suna, amma a sauran lokuta casa’in da tara an yi amfani da ita a matsayin bayyanau. Saboda haka, sa’ad da masu fassarar Littafi Mai Tsarki na King James suka gamu da yadda Daniyel ya yi amfani da kalmar sau biyar a matsayin suna, alhali kuwa duk sauran marubutan Littafi Mai Tsarki sun yi amfani da ita sau casa’in da tara a matsayin bayyanau, nauyin shaidar ya tilasta musu su gyara yadda Daniyel ya yi amfani da kalmar a matsayin suna. Domin su gyara Daniyel, suka kara kalmar “hadaya” ga Kalmar, ta haka kuma suka mai da suna ya zama bayyanau. Sa’an nan kuma, domin a gyara masu fassarar, aka hure wa Ellen White ta rubuta cewa ita, “ta gani game da ‘Daily,’ cewa kalmar ‘sacrifice’ hikimar mutum ce ta kara ta, kuma ba ta cikin nassi; kuma Ubangiji ya ba da sahihin

fahimtarta ga waɗanda suka yi shelar kukan sa'ar shari'a."

Miller, bisa ga shaidarsa kansa, yana neman ya fahimci "na kullum," abin da daga bisani ya fahimta a cikin 2 Tassalonikawa. Amma kuma, bisa ga shaidarsa kansa, sa'ad da yake neman ya fahimci wata kalma, yakan yi la'akari da duk inda aka yi amfani da kalmar, alhali kuwa an yi amfani da kalmar har sau casa'in da tara a wasu wurare a cikin Littafi Mai Tsarki. Duk da haka shaidarsa game da "na kullum" ita ce, bai same ta ko'ina ba sai dai a cikin littafin Daniyel, sa'ad da ya ce, "Na ci gaba da karatu, kuma ban iya samun wani wuri dabam da aka same shi [na kullum] ba, sai a cikin Daniyel." An jagoranci Miller zuwa ga jauharai ba ta hanyar tsarin nazarinsa kaɗai ba, amma kuma ta wurin wahayi na Allah da aka ba shi ta hidimar mala'iku.

Wannan ne ya sa fahimtarsa game da "na kullum" ta kasance daidai, amma mai iyaka. Ba zai iya gane cewa a cikin lokuta biyar da aka ambaci "na kullum" a cikin littafin Daniyel ba, ɗaya daga cikin lokuta uku da "na kullum" aka "ɗauke shi," yana wakiltar ma'ana dabam da sauran lokuta biyun ba. A wani lokaci an yi amfani da "na kullum" tare da kalmar Ibrananci "rum," kuma a sauran lokuta biyun an yi amfani da ita tare da kalmar Ibrananci "sur". An fassara kalmomin biyu da "ɗauke," amma "rum" a cikin Daniyel sura ta takwas, aya ta goma sha ɗaya, yana nufin "ɗaukaka" da kuma ɗaukaka," kuma a cikin sura ta goma sha ɗaya, aya ta talatin da ɗaya, da kuma sura ta goma sha biyu, aya ta goma sha ɗaya, kalmar "sur" tana nufin "cirewa".

Masu ilimin tauhidi waɗanda suke ci kuma suke sha daga abincin Babila, suna jayayya cewa ko ka cire wani abu ko kuma duk lokacin da ka ɗaga wani abu, dukansu biyun suna wakiltar wani nau'i na cirewa, saboda haka dole ne a fahimci kalmomin biyu a matsayin masu ma'ana ɗaya. Suna jayayya cewa sau uku da aka ce "the daily" an "taken away" a koyaushen yana nufin cirewa ne, kuma ta yin haka, suna nuna cewa Daniyel bai yi taka-tsantsan ba a zaɓen kalmominsa. Ba sa faɗin haka a fili, amma ta hanyar abin da maganarsu ke nufi suna koyar da cewa da Daniyel ya kamata ya yi amfani da kalmar "sur" a dukkan lokuta uku da ta bayyana, domin bisa ga masu ilimin tauhidin wai abu ɗaya ne yake nufi a kowane lokaci da aka ce "the daily" an "taken away."

Suna yin irin wannan abu da kalmomin "miqdash" da "qodesh" waɗanda aka fassara su duka a matsayin "Wuri Mai Tsarki," a ayoyi na goma sha ɗaya zuwa goma sha huɗu na sura ta takwas. A kowane ambaton "Wuri Mai Tsarki" a cikin waɗannan ayoyi huɗu, suna nacewa cewa dukansu suna wakiltar Wuri Mai Tsarki na Allah. Ta hanyar abin da ake iya fahimta daga wannan kuma, da Daniyel ya kamata kawai ya yi amfani da "qodesh" a cikin dukkan ambato uku, ba kuma ya yi amfani da "miqdash" a aya ta goma sha ɗaya ba. Da Miller bai gane bambancin da ke tsakanin waɗannan kalmomi ba, amma malaman tauhidi na zamani suna ganewa, kuma idan suka gane, sai su nace cewa bai kamata a amince da wani bambanci ba. Duk da haka Miller, wanda bai gane bambance-bambancen da ke tsakanin kalmomin ba, ya kai ga fahimtar da ta saba wa ta malaman tauhidi na zamani.

Gaskiyar al'amari ita ce, Daniyel marubuci ne mai matuƙar taka-tsantsan, wanda ya san harshen Ibraniyanci, kuma aka auna shi a matsayin mai hikima har sau goma fiye da dukan sauran masu hikima na Babila, waɗanda su ma mutane ne masu matuƙar wayo a cikin al'ummarsu bisa ga matsayinsu. Idan akwai wanda ya san ingantaccen amfani da harshen Ibraniyanci, da yadda ya

kamata a wakilce shi daidai a cikin wannan takamaiman tarihin, to Daniyel ne. Idan Daniyel ya yi amfani da kalmomi dabam-dabam, saboda an nufe su ne su isar da ma'anoni mabambanta, waɗanda da gangan ya nemi ya wakilta. Sa'ad da aka amince da irin amfani na musamman da Daniyel ya yi da kalmomin da ake fassarawa da “wuri mai tsarki” ko kuma da “cire,” sai su tabbatar da fahimtar Miller game da “na kullum,” wadda Miller ya gane a cikin ainihin wannan nassi inda Bulus ya bayyana cewa waɗanda suke kin gaskiya an kaddara su su karɓi ruɗi mai karfi.

Waɗanda suke kin gaskiya kuma suke gaskata karya wadda ke haifar da ruɗi mai karfi, an kuma kwatanta su da mashaya na Ifraimu, waɗanda aka wakilta cikin rukuni biyu. Rukuni ɗaya shi ne jagoranci masu ilimi, ɗayan kuma shi ne talakawa marasa ilimi waɗanda ba za su ji komai ba sai abin da masu ilimi suka koya musu. Su ne waɗanda suke buya karfashin karyaoyi, kuma suke kulla alkawari da mutuwa. Su ne waɗanda ransu ya kumbura a Habakkuk biyu, kuma su ne wawaye budurwai na Matiyu ashirin da biyar. Su ne waɗanda suke kin ainihin tushen gaskiya na mafarkin Miller, waɗanda suke haskakawa sau goma mafi karfi a karshe (wato suna wakiltar gwaji na goma kuma na karshe ga Isra'ila ta zamani), kamar yadda aka misalta ta wurin gwaji na goma kuma na karshe ga Isra'ila ta ɗa.

Za mu ci gaba da wannan bincike a talafi na gaba.

Sai Ubangiji ya ce wa Musa, Har yausha wannan jama'a za su rika tsokane ni? Har yausha kuwa ba za su gaskata ni ba, duk da dukan alamun da na nuna a tsakiyarsu? Zan buge su da annoba, in kore su daga gadonsu, in kuma mai da kai al'umma mafi girma da karfi fiye da su. Sai Musa ya ce wa Ubangiji, To, Masarawa za su ji haka, gama kai ne ka fito da wannan jama'a daga tsakaninsu da ikonka. Za su kuwa fada wa mazaunan wannan kasa; gama sun ji cewa kai, ya Ubangiji, kana a tsakiyar wannan jama'a, cewa kai, ya Ubangiji, ana ganinka fuska da fuska, kuma girgijinka yana tsaye a kansu, kana tafiya a gabansu, da rana cikin ginshiƙin girgije, da dare kuma cikin ginshiƙin wuta. To, in ka kashe dukan wannan jama'a kamar mutum ɗaya, sai al'ummai waɗanda suka ji labarinka su yi magana, suna cewa, Domin Ubangiji bai iya shigar da wannan jama'a cikin kasar da ya rantse musu ba, saboda haka ya kashe su a jeji. Yanzu kuma, ina rokonka, bari ikon Ubangijina ya zama mai girma, kamar yadda ka fada, kana cewa, Ubangiji mai jinkirin fushi ne, mai yalwar jinkai kuma, mai gafarta mugunta da saɓo, amma ko kaɗan ba ya barin mai laifi babu hukunci, yana hukunta muguntar ubanni a kan 'ya'ya har tsara ta uku da ta huɗu. Ka gafarta, ina rokonka, muguntar wannan jama'a gwargwadon girman jinkanka, kamar yadda ka gafarta wa wannan jama'a tun daga Masar har zuwa yanzu. Sai Ubangiji ya ce, Na gafarta bisa ga maganarka: Amma lalle muddin ina da rai, dukan duniya za ta cika da ɗaukakar Ubangiji. Domin duk mutanen nan da suka ga ɗaukakata, da mu'ujizaina waɗanda na aikata a Masar da cikin jeji, amma suka gwada ni yanzu har sau goma, ba su kuwa saurari muryata ba; lalle ba za su ga kasar da na rantse wa ubanninsu ba, ba kuwa ɗaya daga cikinsu da ya tsokane ni da zai gan ta ba. Amma bawana Kaleb, domin yana da wani ruhu dabam tare da shi, ya kuma bi ni gaba ɗaya, shi zan shigar da shi cikin kasar da ya shiga; zuriyarsa kuwa za ta mallake ta. Littafin Lissafi 14:11–24.